

การคลอทำนองเพลงด้วยโดรนตามแนวคิดในการสอนดนตรีของออร์ฟ

Music Accompaniment Using Drone Based on Orff Schulwerk

วิทยา ไส้ทอง

บทคัดย่อ

การสอนดนตรีตามแนวคิดของออร์ฟเป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ดนตรีจากการลงมือทำ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเริ่มจากสิ่งที่ย่อยตามศักยภาพของเด็ก เพื่อให้เด็กสามารถเล่นดนตรีได้อย่างไพเราะแม้จะเป็นการเรียนในขั้นเบื้องต้น ได้เรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม และมีโอกาสแสดงความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี เช่น ไซโลโฟน เป็นหลักในการบรรเลงทำนองเพลงและคลอทำนองเพลง ซึ่งกิจกรรมการเล่นแบบรวมวงในขั้นเบื้องต้นจะการใช้การคลอทำนองเพลงด้วยโดรน ซึ่งง่ายและสะดวกกว่าการใช้คอร์ด เด็กสามารถเล่นดนตรีโดยไม่ต้องกังวลถึงความผิดพลาด เนื่องจากโดรนใช้โน้ตเพียง 2 เสียงเป็นหลัก คือ โทนิคและดอมิแนนท์ โดยเล่นในลักษณะซ้ำ ๆ แบบออสตินาโต ทำหน้าที่คลอทำนองเพลงไปตลอดทั้งเพลง ซึ่งเด็กสามารถสร้างสรรค์รูปแบบการเล่นโดรนให้มีความหลากหลายได้ตามจินตนาการและความรู้สึก และการใช้โดรนยังเอื้อต่อการคลอทำนองที่เล่นโดยการอิมโพรไวส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้เป็นการเรียนดนตรีที่เด็ก ๆ สามารถสร้างสรรค์ด้วยตนเอง เรียนรู้จากการลงมือทำ และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน

คำสำคัญ: การคลอทำนองเพลง / โดรน / การสอนดนตรีตามแนวคิดของออร์ฟ

Abstract

Regarding Orff Schulwerk, music education for children is the concept of learning by doing. The activities start from the children's capability and easy steps, since the children can play it melodiously even though it is a preliminary step. They learn how to work in a group and provide the opportunity to express their creativity by using an instrument, such as a xylophone, which is primarily

for melody. Initially, the ensemble uses the drone for accompaniment, which is easier and more convenient than using chords. Children can play music without worrying about the mistakes since drones use only two notes, Tonic and Dominant, which plays repeatedly in the form of ostinato for the whole song. The children can create a variety of drones by using their imagination and feelings. Besides, by using the drone, it also helps in terms of improvisation effectively. As a consequence, the children can learn and enjoy music by using their own creativity, action and have a good attitude to study.

KEYWORDS: MUSIC ACCOMPANIMENT / DRONE / ORFF SCHULWERK

บทนำ

ดนตรีเป็นศิลปะที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ โดยแสดงออกผ่านการร้องเพลงหรือเล่นเครื่องดนตรี ซึ่งนับได้ว่าเป็นอีกภาษาหนึ่งที่มนุษย์สามารถใช้ถ่ายทอดความหมายและความรู้สึก อีกทั้งยังเป็นความงามทางสุนทรีย์แก่ทั้งผู้เล่นและผู้ฟัง วิชาดนตรีจึงเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาสำหรับเด็กทุกคน โดยมีจุดมุ่งหมายให้เด็กได้มีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ สังคมและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่การเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม ดังนั้นวิธีการสอนดนตรีจึงควรมีลักษณะที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกฝนทักษะดนตรี ฝึกฝนการทำงานเป็นกลุ่ม และฝึกฝนการคิดสร้างสรรค์ โดยมีบรรยากาศการเรียนที่ผ่อนคลาย สนับสนุนให้เด็กกล้าแสดงออกและมีความมั่นใจในตนเอง ซึ่งการสอนดนตรีตามแนวคิดของออร์ฟ (Orff Schulwerk) เป็นวิธีการสอนแบบหนึ่งที่ส่งเสริมให้เกิดลักษณะดังกล่าว โดยคาร์ล ออร์ฟ (Carl Orff) นักประพันธ์เพลงชาวเยอรมันได้มีแนวคิดให้เด็กได้เรียนรู้ดนตรีจากการได้ลงมือปฏิบัติจริง (learning by doing) ด้วยการร้องเพลง เล่นดนตรี และเคลื่อนไหวร่างกาย ผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการสร้างสรรค์ การสำรวจ และทดลอง (Lopez-Ibor, 2011; Warner, 1991) เด็ก ๆ จะได้รับประสบการณ์และมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เช่น การทำงานเป็นกลุ่ม ทักษะดนตรี ความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของดนตรี ความซาบซึ้งในดนตรี ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการแสดงออก ความเชื่อมั่นและการเห็นคุณค่าในตนเอง (Chosky, Abramson, Gillespie, Woods, & Frank, 2001) ซึ่งกิจกรรมการเล่นดนตรีในแบบของออร์ฟจะเริ่มต้นจากสิ่งที้ง่าย เอื้อให้เด็กเล่นดนตรีด้วยความสะดวกสบาย โดยใช้ศักยภาพตามธรรมชาติที่เด็กมี แต่สามารถสร้างสรรค์ดนตรีที่ถ่ายทอด

ออกมาจากจิตใจได้อย่างมีความหมายและมีความรู้สึก นอกจากนี้ออร์เปยังสนับสนุนให้แต่ละประเทศนำเพลงพื้นเมืองที่เด็กมีความคุ้นเคยมาใช้ในชั้นเบื้องต้นของการเรียนการสอนดนตรี และสิ่งสำคัญในแนวคิดของออร์เปที่จะขาดไม่ได้ คือ การเปิดโอกาสให้เด็กได้สร้างสรรค์ดนตรีแบบฉับพลัน หรือที่เรียกว่า การอิมโพรไวส์ (improvisation) ซึ่งจะ让孩子ได้แสดงออกอย่างเป็นตัวของตัวเอง กล้าคิดกล้าทำ และพัฒนาความสามารถทางดนตรีจากการได้ลองผิดลองถูก โดยในชั้นเบื้องต้นตามแนวคิดของออร์เปจะออกแบบให้เด็กได้เล่นดนตรีโดยไม่ต้องกังวลถึงกฎเกณฑ์ที่ยุ่งยาก เครื่องดนตรีที่ใช้ในการเรียนการสอนดนตรีตามแนวคิดของออร์เปมักจะเป็นเครื่องดนตรีที่เล่นได้ง่าย ส่วนใหญ่เป็นประเภทเครื่องตี ซึ่งออร์เปได้ออกแบบเครื่องดนตรีประเภทระนาดเพื่อใช้ในการเล่นโน้ตระดับเสียงต่าง ๆ โดยสามารถถอดลูกกระนาดที่ไม่ใช้ในเพลงออกจากรางได้ ซึ่งยิ่งทำให้เด็กเล่นได้ง่ายมีโอกาสผิดพลาดน้อยลง เด็กจะสามารถเล่นดนตรีแบบรวมวงได้ตั้งแต่ชั่วโมงแรกของการเรียน (ธวัชชัย นาควงศ์, 2542)

ภาพ 1 ซิโลโฟนที่มีลูกกระนาดเต็มราง

ภาพ 2 ซิโลโฟนที่ถอดลูกกระนาดที่ไม่ใช่ออก

การเล่นดนตรีในแบบรวมวงที่ประกอบด้วยแนวทำนอง (melody) และแนวคลอทำนอง (accompaniment) จะเริ่มต้นจากการใช้ทำนองแบบ เพนทาโทนิค (pentatonic) ไปจนถึงไดโทนิคโหมด (diatonic) ส่วนแนวคลอทำนอง จะเริ่มจากการใช้โดรน (drone) แล้วจึงพัฒนาไปสู่การใช้คอร์ด (chord) ซึ่งลักษณะการใช้โดรนมีความยุ่งยากน้อยกว่าการใช้คอร์ด เนื่องจากการใช้คอร์ดต้องคำนึงถึงกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด เกี่ยวกับหน้าที่ (function) และการเดิน (progression) ของคอร์ด การใช้โดรนในขั้นเริ่มต้นของการเรียนจึงเอื้อให้เด็กสามารถเล่นแนวคลอทำนองได้อย่างไม่ยากเย็น สามารถสร้างสรรค์ดนตรีให้เกิดความไพเราะตั้งแต่ขั้นเริ่มต้น และที่สำคัญอย่างยิ่งคือการเอื้อให้เด็กได้สามารถเล่นแบบอิมโพรไวส์ได้อย่างสะดวก มีความอิสระ ไม่ต้องกังวลถึงการผิดพลาดในกฎเกณฑ์ทางดนตรี ซึ่งนอกจากความง่ายในการบรรเลงแล้ว เสียงของโดรนยังมีลักษณะเฉพาะตัวที่ให้ความไพเราะ และมีความเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง ดังนั้นจึงอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นความมหัศจรรย์ของการใช้สิ่งที่ง่ายแต่ให้ผลที่ล้ำค่า ซึ่งการใช้โดรนในการคลอทำนองเพลงนั้นมีลักษณะและการใช้ที่หลากหลาย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

โดรน (drone)

เมื่อกล่าวถึง โดรน (drone) หลายคนอาจนึกถึงอากาศยานไร้คนขับที่ใช้การบังคับด้วยวิทยุ แต่โดรนในแนวทางการสอนดนตรีของออร์ฟไม่มีความเกี่ยวข้องกับอากาศยานดังกล่าวแต่อย่างใด เพียงแต่มีชื่อเรียกเหมือนกันเท่านั้น โดรนในแนวทางการสอนดนตรีของออร์ฟ หรือมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งเป็นภาษาเยอรมันว่า บอร์ดุน (bordun) คือ การคลอทำนองเพลง (accompaniment) ที่ประกอบด้วยเสียง 2 เสียง คือ โทนิค (tonic) และ โดมิแนนท์ (dominant) ซึ่งมีระยะขั้นคู่เสียงเป็นคู่ 5 เพอร์เฟค (perfect 5th) โดยโดมิแนนท์จะอยู่เหนือโทนิค และโดยปกติโทนิคจะอยู่บนจังหวะหนักหรือจังหวะที่ 1 ของแต่ละห้องเพลง และเป็นการเล่นแบบซ้ำทวนในลักษณะที่เรียกว่าออสตินาโต (ostinato) ซึ่งเป็นการเล่นที่ซ้ำรูปแบบจังหวะและเสียงเดิมไปเรื่อย ๆ และเสียงโดรนจะช่วยสร้างความรู้สึกถึงกุญแจเสียง (key) ของทำนองเพลงนั้นให้คงอยู่ตลอดทั้งเพลง (Goodkin, 2002; Perkio, 2017; Warner, 1991)

ตัวอย่างที่ 1 การใช้โดรนคลอทำนองเพลงแบบเพนทาโทนิค

ช้าง

ทำนอง เพลงไทยเดิม

คำร้อง คุณหญิงขึ้น ศิลปบรรเลง

เรียบเรียงโดย วิทยา ไล่ทอง

Melody

Drone

ช้าง ช้าง ช้าง น่อง เคย เห็น ช้าง หรือ ปลา ช้าง มัน ตัว โต ไม่ เบา จ - มุก ยาว

7

ยาว เรียก ว่า งวง มี เขี้ยว ได้ งวง เรียก ว่า งา มี หู มี दा หาง ยาว

จากตัวอย่างที่ 1 เพลงช้างซึ่งมีทำนองมาจากเพลงพม่าเขว และเป็นเพลงที่นิยมใช้สอนเด็ก ๆ ในขั้นต้นเป็นทำนองเพลงที่ใช้บันไดเสียงโดเพนทาโทนิค (do pentatonic) ซึ่งประกอบด้วย 5 เสียง ได้แก่ โด เร มี ซอล ลา (C D E G A) โดยมีโน้ตเสียงโด (C) เป็นโทนิค ดังนั้นโดราก็คือโน้ตเสียงโด (C) และซอล (G) โดยเล่นพร้อมกันที่จังหวะหนักของแต่ละห้องไปตลอดทั้งเพลง

ตัวอย่างที่ 2 การใช้โดรนคลอทำนองเพลงแบบคอเรียนโหมด

คางคกปากสระ

ทำนอง เพลงไทยเดิม

เรียบเรียงโดย วิทยา ไล่ทอง

Melody

Drone

8

จากตัวอย่างที่ 2 เพลงคางคกปากสระเป็นทำนองเพลงที่ใช้บันไดเสียง ดอเรียนโหมด (dorian mode) ซึ่งประกอบไปด้วย 7 เสียง ได้แก่ เร มี ฟา ซอล ลา ที โด (D E F G A B C) โดยมีโน้ตเสียงเร (D) เป็นโทนิค ดังนั้นโดรนก็คือเสียงเร (D) และเสียงลา (A) โดยเล่นพร้อมกันที่จังหวะหนักของแต่ละห้องไปตลอดทั้งเพลง

ในการใช้โดรนคลอทำนองเพลงมีหลายลักษณะสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ เบสิกโดรน และ มูฟวิงโดรน (Goodkin, 2002; Warner, 1991) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. เบสิกโดรน (basic drone) คือโดรนที่ใช้โน้ตเพียง 2 เสียงเท่านั้น ได้แก่ โทนิคและดอมิแนนท์ ซึ่งสามารถแยกย่อยออกเป็นแบบต่างๆ ได้อีก 4 แบบ และแต่ละแบบยังสามารถสร้างเป็นรูปแบบจังหวะ (rhythmic pattern) ได้อย่างหลากหลายซึ่งเด็กอาจเล่นโดรนด้วยการอิมโพรไวส์ โดยการสร้างรูปแบบจังหวะของตนเอง

1.1 คอร์ดัลโดรน (chordal drone) คือโดรนที่เล่นโทนิคและดอมิแนนท์พร้อมกัน โดยให้โทนิคอยู่ข้างล่าง เล่นบนจังหวะหนักของแต่ละห้อง และสามารถเล่นบนจังหวะอื่นเพิ่มอีกก็ได้

ตัวอย่างที่ 3 Chordal drone

1.2 โบรกเคนโดรน (broken drone) คือโดรนที่เล่นโทนิคและดอมิแนนท์สลับกัน โดยให้โทนิคอยู่ที่จังหวะหนักของแต่ละห้อง

ตัวอย่างที่ 4 Broken drone

1.3 ครอสโอเวอร์โดรน (crossover drone) คือโดรนที่เล่นโทนิคสลับกับดอมิแนนท์ แต่มีการไขว้ให้โทนิคขึ้นไปอยู่เหนือดอมิแนนท์ด้วย ทำทาทในการเล่นจึงมีลักษณะการไขว้มือข้ามมืออีกข้างหนึ่งเพื่อไปตีลูกกระนาดเสียงโทนิคที่เป็นเสียงต่ำและเสียงที่สูงกว่า 1 ออกเทพ โดยมีข้อควรระวังว่าต้องให้โทนิคอยู่บนจังหวะหนักเช่นเดิม

ตัวอย่างที่ 5 Crossover drone

ตัวอย่างที่ 7 เพลงที่คลอทำนองด้วยเบสิกโดรน

นกเอี้ยง

ทำนอง วิทยา ไลทอง
คำร้อง บทร้องเล่นของไทย

เรียบเรียงโดย วิทยา ไลทอง

5

Voice

นก เอี้ยง มา เลี้ยง ควาย

Soprano Glockenspiel
(Chordal Drone)

Soprano Xylophone
(Level Drone)

Alto Metallophone
(Broken Drone)

Bass Xylophone
(Crossover Drone)

Voice

เฒ่า ควาย กิน ข้าว นก เอี้ยง หัว โต

Sop. Glock.

Sop. Xyl.

Alto Met.

Bass Xyl.

เพลงนี้ผู้เขียนได้นำบทร้องเล่นของเด็กมาเรียบเรียงทำนองด้วยบันไดเสียงโดเพนทาโทนิค (do pentatonic) โดยให้แนวที่ 1 เป็นแนวทำนองสำหรับการขับร้อง ส่วนแนวที่เหลือด้านล่างคือเบสิกโดรนแบบต่างๆ ซึ่งเล่นด้วยระยะนาออร์ฟ ทำหน้าที่คลอทำนองเพลง

ในการสอนเล่นเพลงนี้ หากเป็นเด็กเล็ก ๆ อาจเริ่มด้วยการให้เด็กฝึกร้องเพลงก่อน เมื่อร้องได้คล่องแล้วจึงให้เด็กฝึกเล่นโดรน โดยอาจเล่นแบบที่ง่ายที่สุดแนวเดียวก่อน เช่น Chordal drone แล้วค่อย ๆ ลองฝึกเล่นด้วยรูปแบบจังหวะ (rhythmic pattern) แบบอื่น ๆ

ส่วนการสอนสำหรับเด็กที่โตขึ้น ประมาณตั้งแต่ชั้นประถม 5 เป็นต้นไป ก็ควรเริ่มด้วยการฝึกให้นักเรียนร้องเพลงเป็นลำดับแรกเช่นกัน เมื่อเด็กร้องเพลงได้คล่องแล้วจึงฝึกให้เด็กเล่นโดรนด้วยระยะนาออร์ฟพร้อมกันก่อน เมื่อคล่องแล้วจึงแบ่งหน้าที่ให้แต่ละคนรับผิดชอบแนวโดรนคนละแนว ถ้าหากมีเด็กจำนวนมากอาจให้แต่ละแนวมีผู้รับผิดชอบหลายคนก็ได้ แล้วให้เด็กร้องเพลงและเล่นระยะนาออร์ฟร่วมกัน เมื่อเด็กทำได้คล่องแล้วจึงให้เด็กลองคิดการเล่นโดรนในแบบของตนเอง แล้วร้องและเล่นพร้อม ๆ กับอีกที โดยอาจให้มีการเล่นเดี่ยวทีละคนกับแนวร้อง สลับกับการเล่นทั้งวง ในขั้นต่อไปให้นักเรียนฝึกเล่นทำนองเพลงนี้ด้วยระยะนาออร์ฟ ซึ่งอาจวางลูกกระนาบเฉพาะห้าเสียงที่ใช้ในเพลงนี้เท่านั้นเพื่อให้เด็กเล่นได้ง่ายขึ้น และมีโอกาสผิดพลาดน้อยลง เมื่อเด็กเล่นทำนองได้คล่องแล้ว แบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเล่นทำนองอีกกลุ่มเล่นโดรน แล้วเล่นพร้อมกันทั้งวง โดยเปิดโอกาสให้เด็กที่เล่นทำนองผลัดกันอิมโพรไวส์ทำนองสลับกับการเล่นทำนองเดิมพร้อมกันทั้งวง โดยกำหนดเงื่อนไขในการอิมโพรไวส์ว่า สามารถตีระนาดลูกใด ๆ ในห้าเสียงได้อย่างอิสระตามจินตนาการและความรู้สึก ให้มีความยาวของทำนองเท่ากับทำนองเดิม และให้จบด้วยโน้ตตัวโทนิค (สำหรับเพลงนี้คือเสียงโด)

วิธีการนี้เป็นการให้เด็กได้เรียนรู้จากการทำตามก่อนซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ยากสำหรับเด็ก และเปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลอง และสร้างสรรค์ชิ้นใหม่ตามความคิดของตนเอง ผลงานที่ออกมามีความไพเราะ เด็กจะมีความสำเร็จในการทำงานและรู้สึกภาคภูมิใจไปพร้อมๆ กับการได้ความรู้ทักษะ และประสบการณ์ที่เพิ่มพูนขึ้น เมื่อเด็กๆ ทำได้ก็มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ซับซ้อนลงมีความท้าทายมากขึ้น ซึ่งการคลอทำนองเพลงด้วยโดรนก็สามารถพัฒนาความซับซ้อนและชั้นเชิงในทางดนตรีได้มากขึ้นด้วยการใช้ มูฟวิงโดรน (moving drone)

2. มูฟวิงโดรน (moving drone) คือ โดรนที่มีการเปลี่ยนเสียงโทนิคและโดมิแนนท์ไปเป็นเสียงอื่นแล้วกลับมาเสียงเดิมสลับไปมา ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนทั้งโทนิคและโดมิแนนท์หรือเปลี่ยนเพียงตัวใดตัวหนึ่ง

2.1 ซิมเพิลมูฟวี่งโดรน (simple moving drone) เป็นโดรนที่มีโน้ตตัวใดตัวหนึ่งในสองตัวที่เป็นโทนิคและคอมิแนนท์เปลี่ยนไปเป็นเสียงอื่นที่ใกล้เคียงกัน ในขณะที่อีกเสียงหนึ่งยังคงเป็นเสียงเดิม ซึ่งต้องจำไว้เช่นเดิมว่าต้องให้ตัวโทนิคอยู่บนจังหวะหนักของแต่ละห้องเพลง

ตัวอย่างที่ 8 Simple moving drone

2.2 ดับเบิลมูฟวี่งโดรน (double moving drone) คือโดรนที่โทนิคและคอมิแนนท์มีการเปลี่ยนระดับเสียงไปทั้งคู่ อาจเปลี่ยนระดับเสียงไปในทิศทางเดียวกันหรือสวนทางกันก็ได้

ตัวอย่างที่ 9 Double moving drone

การเล่นแบบมูฟวี่งโดรนมีความยากและมีความซับซ้อนมากกว่าเบสิกโดรน เนื่องจากมีจำนวนเสียงมากขึ้น เด็กต้องระวังในการเปลี่ยนเสียงให้มีความแม่นยำ สมองและมือจะต้องทำงานมากขึ้น แต่ก็เป็นที่ท้าทายสำหรับเด็กที่เล่นเบสิกโดรนได้อย่างคล่องแคล่วแล้ว และยังช่วยทำให้ดนตรีมีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น การนำเบสิกโดรนและมูฟวี่งโดรนมาใช้จึงควรพิจารณาให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก หากเด็กยังอยู่ในขั้นเริ่มต้นก็ควรเล่นแบบเบสิกโดรนไปก่อน เมื่อมีความพร้อมแล้วจึงเล่นแบบมูฟวี่งโดรน ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดความสุขสนาน และดนตรีมีความซับซ้อนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามเบสิกโดรนก็อาจนำมาใช้ในกรณีที่ต้องการให้ดนตรีมีความเรียบง่ายแม้ว่าเด็กจะมีความสามารถมากแล้วก็ตาม

ในการคลอทำนองเพลงนอกจากใช้โดรนแล้วยังสามารถเพิ่มแนวอื่น ๆ เข้ามาได้อีก โดยใช้เครื่องดนตรีประกอบจังหวะทั้งที่มีระดับเสียงและไม่มีระดับเสียงมาเล่นด้วย ซึ่งจะช่วยเพิ่มสีสันและความไพเราะให้กับเพลงมากขึ้น

ตัวอย่างที่ 10 เพลงที่คลอทำนองด้วย Moving drone

รถไฟไม่ใช่รถเจ็ก

ทำนอง วิทยา ไล้ทอง
คำร้อง บทร้องเล่นของไทย

เรียบเรียงโดย วิทยา ไล้ทอง

Score for "รถไฟไม่ใช่รถเจ็ก" (Train is not a Rickshaw).

Instrumentation: Voice, Soprano Metallophone, Maracas, Vibraslap, Wood Block, Bass Xylophone.

Time Signature: 2/4.

Lyrics:

รถไฟ ไม่ใช่ รถ เจ็ก มัน ทำ ด้วย
เหล็ก ชัก ชัก ชัก ชัก รถ เจ็ก ไม่ใช่ รถ ไฟ มัน ทำ ด้วย ไม่ กวน ก้น กวน ก้น

Score Structure:

- Measure 1-6:** Main melody and accompaniment.
- Measure 7:** End of the first phrase.
- Measure 8-12:** Second phrase of the melody and accompaniment.
- Measure 13:** End of the second phrase.

จากตัวอย่างเพลงรถไฟไมโครเจ็ก ผู้เขียนได้นำบทร้องเล่นมาเรียบเรียงทำนองเพลง โดยใช้บันไดเสียง A Aeolian mode ซึ่งประกอบด้วย 7 เสียง คือ A B C D E F G โทนิค คือ A โดยแนวที่ 1 ซึ่งอยู่บนสุดเป็นแนวสำหรับการขับร้อง ส่วนโดรนอยู่แนวล่างสุดเป็นโดรนแบบ Double moving drone เล่นด้วย Bass xylophone นอกจากนี้ยังมีเครื่องดนตรีอื่น ๆ เล่น ประกอบด้วยอีกหลายแนว ได้แก่ แนว Soprano xylophone ทำหน้าที่เล่นทำนองสั้น ๆ เรียกว่าเมโลดิกออสตินาโต (melodic ostinato) ซึ่งเป็นทำนองที่แตกต่างจากทำนองหลัก เล่นวนซ้ำไปเรื่อย ๆ แต่ไม่เป็นโดรนเนื่องจากโทนิคไม่ได้อยู่บนจังหวะหนักและไม่ได้อยู่ล่างดอมิแนนท์ แนวถัดลงมาคือ Maracas ซึ่งเป็นเครื่องประกอบจังหวะแบบไม่มีระดับเสียง ทำหน้าที่เล่นจังหวะที่มีรูปแบบวนซ้ำ เป็นลักษณะที่เรียกว่า รีธมิกออสตินาโต (rhythmic ostinato) ส่วนอีก 2 แนวที่เหลือใช้ Vibraslap และ Wood block ทำหน้าที่เป็นคัลเลอร์พาร์ท (color part) สร้างสีสันให้กับบทเพลง ซึ่งจะเล่นในบางจุดเท่านั้นเพื่อทำให้เกิดความน่าสนใจ

การสอนเล่นเพลงนี้ เริ่มด้วยการให้เด็กฝึกร้องเพลงรถไฟไมโครเจ็ก ซึ่งอาจมีการเคลื่อนไหวประกอบกับเพลงด้วยก็ได้ เมื่อร้องเพลงได้คล่องแล้วจึงให้ทุกคนฝึกเล่นระนาดทำนองเพลงนี้ จากนั้นครูสาธิตการเล่นแนวคัลเลอร์พาร์ทต่าง ๆ ทีละแนวให้เด็กดู แล้วหาเด็กอาสาสมัครเล่นแต่ละแนว เมื่อเล่นรวมวงตามแบบที่ครูเตรียมมาได้คล่องแล้ว อาจให้เด็กแต่ละคนสร้างสรรค์วิธีการเล่นแนวของตนเอง ส่วนเด็กที่เล่นแนวทำนองหลักอาจเล่นสลับกับการอิมโพรไวส์ทำนองที่เป็นของตนเอง และอาจให้เด็กสลับตำแหน่งการเล่นเครื่องดนตรีไปเล่นเครื่องดนตรีอื่น ๆ เพื่อให้เด็กมีโอกาสดำเนินประสบการณ์ที่เท่าเทียมกัน

บทสรุป

การคลอทำนองเพลงด้วยโดรนเป็นวิธีที่ช่วยให้กิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีตามแนวคิดของออร์ฟสามารถบรรลุเป้าหมายได้เป็นอย่างดี เพราะสามารถทำให้เด็กได้มีโอกาสทำงานเป็นกลุ่มด้วยการเล่นรวมวงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้เรียนรู้และเพิ่มพูนทักษะทางดนตรี ได้ฝึกการคิดสร้างสรรค์ มีความภูมิใจในตนเอง และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน ทั้งนี้ในการนำวิธีการคลอทำนองไปประยุกต์ใช้ในกรณีที่ไม่มีเครื่องดนตรีประเภทระนาด อาจใช้เครื่องดนตรีอื่น ๆ ที่สามารถทำให้เป็นเสียงโทนิคและดอมิแนนท์ หรือทำเครื่องดนตรีขึ้นมาใหม่เพื่อเล่นเฉพาะเสียง 2 เสียงนี้ อาจเป็นเครื่องประเภทเครื่องดีด หรือเครื่องเคาะก็ได้ แต่จุดสำคัญที่ควรตระหนักอยู่เสมอคือ เครื่องดนตรีเหล่านั้นจะเอื้อต่อการวิธีการเล่นโดรนและนำไปสู่กิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้เด็กสามารถเล่นดนตรีได้อย่างไพเราะ สามารถสื่อความรู้สึกที่ออกมาจากจิตใจ มีความเป็นประณีต และมีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาเด็กในด้านสังคม อารมณ์ และสติปัญญา ให้มีความสมบูรณ์พร้อมที่จะเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไปในอนาคต

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

รัชชัย นาควงษ์. (2542). *การสอนดนตรีสำหรับเด็กตามแนวคิดของคาร์ล ออร์ฟ (Orff-Schulwerk)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาษาอังกฤษ

Choksy, L., Abramson, R., Gillespie, A., Woods, D., & Frank, Y. (2001). *Teaching music in the twenty-first century*. New Jersey: Prentice-Hall.

Goodkin, D. (2002). *Play, sing, and dance: An introduction to Orff Schulwerk*. Miami: Schott.

Lopez-Ibor, S. (2011). *Teaching the whole child through music: Visual arts*. CA: Pentatonic Press.

Perkio, S. (2017). *Guidelines for music and movement education: Orff Schulwerk courses I, II, III and final seminar*. Jarvenpaa: Jarvenpaan kirje-ja Oy.

Warner, B. (1991). *Orff-Schulwerk: Applications for the classroom*. New Jersey: Prentice-Hall.

ผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิทยา ไล่ทอง สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์
ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อีเมล: Wittaya.L@chula.ac.th